

ส ก ก ป ญ ห สู ต ร

ต อ น ที่ ๓

(ป ญ ห า จ อ ม เท พ)

ก็ข้าพระองค์ได้เห็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้ยังหมั่นให้
ข้ามพ้นวิภิจิณาในกาลใด ในกาลนั้น ข้าพระองค์ปราศจาก
ความกลัว ไปเข้าเฝ้าพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ในวันนี้ ข้าพระองค์
ขอถวายบังคมพระพุทธรูปเจ้าผู้ขจัดเสียซึ่งลูกศร คือ ดัณหา
ผู้ไม่มีบุคคลเปรียบ ผู้กล้าหาญ ผู้เป็นเผ่าพันธุ์แห่งพระอาทิตย์

ลักกปัญหสูตร ตอนที่ ๓ (ปัญหาจอมเทพ)

๔๑๔

โลกมนุษย์ เป็นโลกแห่งการสร้างบารมี เป็นสถานที่ที่ทุกคนสามารถใช้สร้างบารมีได้อย่างเต็มที่ แต่ก็มีไม่มากนักที่จะรู้เป้าหมายของการเกิดมาเป็นมนุษย์ มีเพียงเหล่าบัณฑิตนักปราชญ์เท่านั้น ที่ดำรงชีวิตอยู่อย่างไม่ประมาท ซึ่งการเกิดมาในภพชาตินี้ของมนุษย์ทุกๆ คน เกิดมาเพื่อสร้างบารมี และต้องใช้ชีวิตในแต่ละวันให้ผ่านไปอย่างมีคุณค่า เหมือนชีวิตของพระบรมโพธิสัตว์ ที่ท่านเกิดมาสร้างบารมีเพียงอย่างเดียว ดังนั้นให้เราตั้งใจเดินตามรอยบาทของพระองค์ และเหล่าพระอริยเจ้าทั้งหลายให้ได้

มีวาระแห่งภาษิตใน ลักกปัญหสูตร ความว่า

“ก็ข้าพระองค์ได้เห็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้ยังหนุ่มๆ ให้ข้ามพ้นวิภิจิฉาในกาลใด ในกาลนั้น ข้าพระองค์ปราศจากความกลัว ไปเข้าเฝ้าพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ในวันนี้ ข้าพระองค์ขอถวายบังคมพระพุทธรเจ้าผู้ขจัดเสียซึ่งลูกศร คือ ตัณหา ผู้ไม่มีบุคคลเปรียบ ผู้กล้าหาญ ผู้เป็นเผ่าพันธุ์แห่งพระอาทิตย์”

นี่เป็นคำกล่าวของท้าวลักกะจอมเทพ ผู้เป็นใหญ่ในดาวดึงส์เทวโลก ซึ่งกล่าวออกมาด้วยความเคารพ และศรัทธาเชื่อมั่นในพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพราะท่านตระหนักดีว่า พระบรม-

ลักกัปปัญหสูตร ตอนที่ ๓ (ปัญหาจอมเทพ)

๔๑๕

ศาสดาทรงเป็นที่พึงของสรรพสัตว์ทั้งหลาย ใครก็ตามที่มาอยู่
ต่อหน้าพระบรมศาสดาแล้ว จะเกิดความรู้สึกอบอุ่นปลอดภัย
และบังเกิดความเชื่อมั่นในพุทธานุภาพของพระองค์ ท้าวลักกะ
จึงได้กล่าวสรรเสริญคุณของพระผู้มีพระภาคเจ้าเช่นนั้น

ตอนที่แล้ว ได้นำเรื่องราวที่บังเกิดขึ้น ถึงตอนที่ท้าว-
ลักกะเข้ามาเฝ้าพระผู้มีพระภาคเจ้า และทรงเล่าเรื่องราวที่เกิด
ขึ้นกับโคปกเทพบุตร ที่เคยเกิดเป็นอุบาสิกในสกุลศากยวงศ์
และอดีตพระภิกษุ ๓ รูป ที่ได้มาบังเกิดเป็นคณธรรพ์ โคปก-
เทพบุตรได้เล่าเรื่องราวการสร้างบุญของตนถวายพระศาสดา
และถ้อยคำที่ตนเองได้กล่าวตักเตือนอดีตพระภิกษุทั้งสาม จน
ทำให้สองท่านเกิดความสังเวช บำเพ็ญเพียรจนบรรลุนิพพานเป็น
พระอนาคามี ได้เข้าถึงพรหมโลก

*โคปกเทพบุตรได้ทูลพระศาสดาต่อไปว่า “ขอเดชะ
พระพุทธานุภาพเจ้าผู้เป็นจอมแห่งหมู่ชนประทับอยู่ในมนุษยโลก
บุตรของพระองค์ทั้งสามเป็นผู้ประมาท ถูกข้าพระองค์ตักเตือน
แล้ว กลับได้สติ ท่านหนึ่งอยู่ในที่นี้ยังอยู่ในหมู่แห่งคณธรรพ์
อีก ๒ ท่าน บรรลุนิพพานเป็นพระอนาคามี บรรลุนิพพานแล้วได้
เข้าถึงหมู่พรหมชั้นบุโรหิต”

ลักกปัญหสูตร ตอนที่ ๓ (ปัญหาจอมเทพ)

๔๑๖

ถึงตรงนี้ท้าวลักกะรีบทูลเข้าเรื่องว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้นิรทุกข์ ข้าพระองค์ทั้งหลายมาแล้ว เพื่อต้องการบรรลุลหรรณนั้น ถ้าพระผู้มีพระภาคเจ้าประทานวโรกาส พวกข้าพระองค์จะขอทูลถามปัญหา”

พระผู้มีพระภาคเจ้าดำริว่า ท้าวลักกะมาในวันนี้ จักถามปัญหาที่ประกอบด้วยประโยชน์ เราจักพยากรณ์ปัญหาแก่ท้าวเธอ ท้าวเธอก็จักทรงรู้ทั่วถึงปัญหานั้นได้ฉับพลันทันที จึงตรัสว่า “มหาบพิตร หากพระองค์มีข้อสงสัยประการใด ขอพระองค์จงถามปัญหาเถิด อาตมภาพจะแก้ปัญหาของพระองค์ จะทำให้พระองค์สิ้นความสงสัยในบัดดล”

ท้าวลักกะจอมเทพได้ทูลถามปัญหาข้อแรกกับพระผู้มีพระภาคเจ้าว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้นิรทุกข์ พวกเทวดา มนุษย์ อสุร นาค ยักษ์ คนธรรพ์ และสัตว์เหล่าอื่นเป็นอันมาก มีอะไรเป็นเครื่องผูกพัน เขาเหล่านั้นเป็นผู้ไม่มีเวร ไม่มีอาชญา ไม่มีข้าศึก ไม่มีความคับแค้นใจ มีความหวังอยู่ว่า ขอพวกเราจงเป็นผู้ไม่มีเวรเป็นต้น แต่ไหนยังเป็นผู้มีเวร มีอาชญา มีข้าศึก มีความคับแค้นใจ เป็นไปกับด้วยเวรอยู่อีกเล่า”

พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ทรงพยากรณ์ว่า “ขอถวายพระพร มหาบพิตร เหล่าเทวดา มนุษย์ อสุร นาค ยักษ์ คนธรรพ์ และ

ลักขณสูตร ตอนที่ ๓ (ปัญหาจอมเทพ)

๔๑๗

สัตว์เหล่าอื่นเป็นอันมาก มีความริษยา และความตระหนี่เป็น
เครื่องผูกพัน เขาเหล่านั้นเป็นผู้ไม่มีเวร ไม่มีอาชญา ไม่มีข้าศึก
ไม่มีความคับแค้นใจ หวังอยู่ว่า ขอเราจงเป็นผู้ไม่มีเวร เป็นต้น
แต่ก็ยังเป็นผู้มีเวร มีอาชญา มีข้าศึก มีความคับแค้นใจ เป็นไป
ไปด้วยเวรอยู่”

ท้าวลักกะได้ฟังดังนั้น ทรงมีพระหฤทัยชื่นชม เพลิดเพลิน
อนุโมทนาภาสิตของพระผู้มีพระภาคเจ้า ทูลว่า “ข้าแต่พระผู้มี-
พระภาคเจ้า ข้อพยากรณ์นั้นแจ่มแจ้งจริงหนอ ข้าพระองค์หมด
ความสงสัยที่จะพึงกล่าวแล้ว เพราะได้สดับปัญหาพยากรณ์
ของพระผู้มีพระภาคเจ้า แต่ยังอยากจะทราบต่อว่า ความริษยา
และความตระหนี่มีอะไรเป็นเหตุให้เกิด มีอะไรเป็นเครื่องก่อ
ให้เกิด มีอะไรเป็นเหตุเกิด มีอะไรเป็นแดนเกิด เมื่ออะไรยังมิอยู่
ความริษยา และความตระหนี่จึงมี และเมื่ออะไรไม่มีอยู่
ความริษยา และความตระหนี่จึงจะไม่มี พระเจ้าข้า”

พระศาสดาตรัสตอบว่า “มหาบพิตร ความริษยา และ
ความตระหนี่มีอารมณ์อันเป็นที่รัก และไม่เป็นที่รักเป็นเหตุ
เป็นเครื่องก่อให้เกิด เป็นเหตุเกิด เป็นแดนเกิด เมื่ออารมณ์อัน
เป็นที่รัก และไม่เป็นที่รักยังมีอยู่ ความริษยา และความตระหนี่
ก็ยังมี เมื่ออารมณ์นั้นไม่มี ความริษยา และความตระหนี่ก็ไม่มี”

ลักกัปปัญหสูตร ตอนที่ ๓ (ปัญหาจอมเทพ)

๔๑๘

ท้าวลักกะทูลถามต่อว่า “แล้วอารมณ์อันเป็นที่รัก และ
ไม่เป็นที่รัก มีอะไรเป็นค้ำมูล เป็นเครื่องก่อให้เกิด เป็นเหตุเกิด
เป็นแดนเกิด เมื่ออะไรยังมีอยู่ อารมณ์อันเป็นที่รัก และไม่เป็น
ที่รักจึงมี เมื่ออะไรไม่มีอยู่ อารมณ์อันเป็นที่รัก และไม่เป็นที่รัก
จึงไม่มี พระเจ้าข้า”

พระศาสดาตรัสตอบว่า “อารมณ์อันเป็นที่รัก และไม่
เป็นที่รัก มีฉันทะเป็นค้ำมูล เป็นเครื่องก่อให้เกิด เป็นเหตุเกิด
และเป็นแดนเกิด หากฉันทะยังมี อารมณ์นั้นย่อมมี เมื่อไม่มีฉันทะ
อารมณ์นั้นก็ไม่มี” ท้าวลักกะทูลต่อไปว่า “ข้าแต่พระผู้มี-
พระภาคเจ้า แล้วฉันทะความพอใจ มีอะไรเป็นค้ำมูล เป็น
เครื่องก่อให้เกิด เป็นเหตุเกิด เป็นแดนเกิด เมื่ออะไรยังมีอยู่
ฉันทะจึงมี เมื่ออะไรไม่มี ฉันทะจึงไม่มี พระเจ้าข้า”

พระศาสดาตรัสตอบว่า “ฉันทะมีวิตกความตรึกเป็นค้ำมูล
เป็นเครื่องก่อให้เกิด เป็นเหตุเกิด เป็นแดนเกิด เมื่อวิตกยังมีอยู่
ฉันทะย่อมมี เมื่อไม่มี ฉันทะย่อมไม่มี”

ท้าวลักกะถามต่อว่า “แล้ววิตกอะไร พระเจ้าข้า มีอะไร
เป็นค้ำมูล เป็นเครื่องก่อให้เกิด เป็นเหตุเกิด เป็นแดนเกิด เมื่อ
อะไรยังมีอยู่ วิตกจึงมี เมื่ออะไรไม่มี วิตกจึงไม่มี”

พระศาสดาตรัสตอบว่า “ดูก่อนท้าววาสวะ วิตกมีส่วน

ลักกัณฐสูตร ตอนที่ ๓ (ปัญหาจอมเทพ)

๔๑๕

แห่งสัญญาอันสัมปยุตด้วยปัญญาธรรม ธรรมเครื่องเน้นเข้าเป็น
ค้ำมุล เป็นเครื่องก่อเกิด เป็นเหตุเกิด เป็นแดนเกิด เมื่อส่วน
แห่งสัญญาอันสัมปยุตด้วยปัญญาธรรมยังมีอยู่ วิตกย่อมมี
เมื่อไม่มี วิตกย่อมไม่มี”

ท้าวลักกะทูลถามต่อว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้นิรทุกข์ ภิกษุ
ปฏิบัติอย่างไร ทำตัวอย่างไรจึงชื่อว่า เป็นผู้ดำเนินปฏิบัติทางอัน
สมควร และให้ถึงความดับส่วนแห่งสัญญาอันสัมปยุตด้วย
ปัญญาธรรมเล่า พระเจ้าข้า”

พระศาสดาตรัสตอบว่า “มหาบพิตร อาตมภาพกล่าว
โดยโสมนัส โทมนัส และอุเบกขาส่วนละสอง คือ ที่ควรเสพก็มี
ที่ไม่ควรเสพก็มี อาตมภาพกล่าวหมายถึง ข้อความดังว่ามา
และที่กล่าวอย่างนี้หมายความว่าอย่างไรขอพระองค์ทรงสดับให้ตี
โสมนัสทั้ง ๒ อย่าง บุคคลรู้ว่า เมื่อเราเสพโสมนัสนี้อยู่แล้ว
อกุศลธรรมย่อมเจริญมาก กุศลธรรมย่อมเสื่อม โสมนัสนั้นไม่
ควรเสพ แต่ถ้าเสพโสมนัสใดแล้วกุศลธรรมย่อมเจริญมาก
โสมนัสเห็นปานนั้นควรเสพ มหาบพิตร โสมนัสที่เกิดขึ้นเมื่อเข้า
ถึงปฐมฌาน ยังมีวิตกวิจารณ์ โสมนัสที่ไม่มีวิตก วิจารณ์ จะประณีต
กว่า อาตมภาพกล่าวโสมนัสทั้งสองว่า ควรเสพก็มี ไม่ควรเสพก็มี
แม้โทมนัส และอุเบกขา ก็มีลักษณะเหมือนกัน ขอถวายพระพร
ภิกษุปฏิบัติอย่างนี้แหละ ได้ชื่อว่าเป็นผู้ดำเนินปฏิบัติทางอันสมควร

ลักกปัญหสูตร ตอนที่ ๓ (ปัญหาจอมเทพ)

๔๒๐

และปฏิบัติให้ถึงความดับส่วนแห่งสัญญาอันประกอบด้วย
ปัญจธรรม”

ท้าวลักกะจอมเทพได้ฟังพยากรณ์เช่นนั้นก็เกิดปีติ
มีพระหฤทัยชื่นชมเปลितเพลินอนุโมทนาภาสิตแห่งพระผู้มี-
พระภาคเจ้า ทูลว่า “ข้าแต่พระผู้มีพระภาคเจ้า เป็นอย่าง
ที่พระองค์ตรัสโดยแท้ ข้าพระองค์หมดข้อสงสัยในปัญหาที่
จะกล่าว เพราะได้สดับปัญหาพยากรณ์ของพระผู้มีพระภาคเจ้า”

เรื่องราวของท้าวลักกะยังไม่จบเพียงเท่านี้ ท่านยังมี
ปัญหาถามพระผู้มีพระภาคเจ้าอีกหลายข้อ เราจะได้รับความรู้
อีกหลายอย่าง ซึ่งจะนำมากล่าวในตอนต่อไป

